

Kettős születésnap megemlékezés

Hommage à Weöres Sándor

a száz éve született költő emlékének adózva és születésnapja alkalmából

Szőnyi Erzsébet zeneszerzőt köszöntve,

szervezett ünnepi hangversenyt a Magyar Művészeti Akadémia

2013. április 22-én.

A Petőfi Irodalmi Múzeum adott helyt a különleges koncertnek.

A műsoron *Dubrovay László* Kossuth-díjas zeneszerző, a MMA zenei tagozatvezetőjének köszöntője után Weöres megzenésített versei hangzottak el, a zeneszámok között *Juhász Róza* és *Oberfrank Pál* színművészek szavatait hallhattuk, az est házigazdája *Lázár Balázs* volt.

A műsor első számaként Szokolay Sándor *Orbis pictus* Op. 73. tétélei (Eleven tükör, A változás temploma, Születés, A jövő) hangzottak el *Halmi Katalin* – ének, *Balogh Katalin* – fuvola és a vonósnyégyes: *Tfirst Péter*, *Hargitai Géza* – hegedű, *Várnagy Mihály* – brácsa, és *Rózsa Richárd* – cselló előadásában.

Kocsár Miklós „A kísértet dalá”-t és Nógrádi Péter két megzenésítését (Akik megtalálnak, és Tengertánc) *Wiedemann Bernadett* – ének, és *Virág Emese* – zongora előadása szólaltatta meg.

Decsényi János Triptichonját Weöres Sándor „Szaggatott” c. költeményére *Kelemen Dániel* – ének, és *Kincses Margit* – zongora kíséretével adták elő. Az est *Szőnyi Erzsébet* zongoraötösével zárult, melyet *Nagy Márta* – zongora, és a már említett vonósok játszottak.

Szőnyi Erzsébet: Zongorás kvintett

A zongoraötös (vonósnyégyes társul a zongorához) műfaja a XIX. században alakult ki. Az ezt megelőző időszakban fúvósok társaságában szólalt meg pár kvintett, gondoljunk csak Mozart vagy Beethoven zongoraötösére.

A XX. század magyar szerzői is komponáltak zongorás kvintettet (pl. Bartók és Dohnányi – ő kettőt is) Ez a felállítás a romantika korában a legnépszerűbb, ennek ellenére nem gyakran írnak a zeneszerzők ilyen összetételű kamaragyűttesre. 1998-ban Szőnyi Erzsébet ajándékozott meg egy háromtétéles zongoraötössel, amit volt szerencsém még abban az évben bemutatni az Óbudai Társaskörben az Éder vonósnyégyes közreműködésével.

Az első tételre bátran kijelenthetjük, hogy modern értelemben vett klasszikus szonátaforma. Formabontó több szempontból is: már a kezdeti téma is négy motívumból áll, s a továbbiakban is ezekből építkezik – attól függően, hogy mit kíván a variáns karaktere. Tulajdonképp nagyon egyszerű a ritmikai építkezés: a kétütemes, csak negyedlépéseket

nyolcadmozgás követi, így változik a súlyos, szinte statikus téma fő könyved karakterre, illetve a folytatás játékos karakterre az újabb motívum segítségével. Hosszan lehetne elemezni a formai változatosság – a karakterek – a témakombinációk ötletességét. Pl. a szonátaforma melléktéma megbontja az addigi szabályos 4/4-es lüktetést, s egy 3/8-os aszimmetrikus motívum veszi át a domináns szerepet. Találunk 5/8-os ütemeket, váratlan helyeken akcentusokat a zongorában, de néha a vonós szólamokban is. A szerkesztési ötletek kifogyhatatlan tárháza a különböző karakterek létrejöttét biztosítja. Egyenrangú partnerként kezeli a szerző a különböző szólamokat, mégis a vezérszerep gyakran a zongoráé. A zongoraszólamokat sokszor állítja szembe (tematikusan) a vonósnyégyessel. Pl. a zongoraszólamban a téma egyik motívumára a vonósok válaszolnak egy másik motívummal. Ezáltal nemcsak a tematikus anyag ötvöződik, hanem egyidejűleg a karakterek is. (pl. a markáns karakter félbeszakad, vagy játékos elemmel folytatódik.) Akad példa arra is, hogy az addigi aszimmetrikus hangsúllyal teletűzdelt szabályos lüktetés 7/8-os ütembe lendül át, hogy egy rövid kadenciába torkolljon. Ez vezet a formailag teljesen szabályos visszatéréshez.

Természetesen a folytatásban új elemekkel találkozhatunk: a játékos motívumot a vonóshangszerek kezdetben egymást követően hozzák, miközben a billentyűk a kezdeti negyedek pesante karakterét zakatolják, majd a két hegedű folytat türelmetlen párbeszédet a mélyvonósokkal. A zenei „sűrítés” eszközét is felfedezhetjük a tétel vége felé közeledve, de észrevehető a kezdeti témamotívumok helycseréje is a zongora és a vonósok között.

A tökéletes formai és motívikus szerkesztés (pl. tématorlasztás, témafordítás, imitáció) a második, a lassú tételen is megfigyelhető. A staccato zongorotémára a vonósok pasztell színű legatója válaszol. Itt is találunk egy rövid improvizációszerű kis kadenciát, mielőtt visszatérne a kezdeti, zongorán megszólaló témamotívum. A tétel vége teljesen elhal, hogy hirtelen átválthasson a Perpetuum mobile-re, a harmadik tételre. Ennek a Presto tételnek alcíme „bül-bül” (utalva Arany János Szondi két apródja című balladájára.) Tulajdonképp az előadók, illetve a hallgatók fantáziájára bízta a szerző, hogy ki-ki milyen madarat képzeljen a négy hangból álló motívum mögé. A zenei szerkesztés ötletgazdagságát dicséri, hogy a 16-od mozgás mindig jelen van valamelyik hangszeren. Leginkább a zongora játssza a virtuóz szólamot, bár itt is felbukkan egy-két madártrilla, amit néha megzavar egy-egy „madárpitty”.

A különböző természetbeni hangzásokat gazdagítják a pizzicatos effektusok, vagy a mordenttel ellátott nyolcadok. Ebből a tételből sem hiányozhat a miniatűr kadencia, amit egy frappáns, csattanós befejezés követ. Remélhetőleg mihamarabb felkerül a mű a kamarakonzertek listájára! Igazán nagyon élvezetes nemcsak hallgatni, hanem előadni is!

Nagy Márta